



**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Juli-Anna Aerila, Johanna Lähteelä
TITLE	Lukutikku: Hiljaiset kirjat porttina vuorovaikutukseen
YEAR	2020
DOI	
VERSION	Final draft
CITATION	Juli-Anna Aerila, Johanna Lähteelä. 2020. Hiljaiset kirjat porttina vuorovaikutukseen. Onnimanni 3/2020, s. 31-32

Lukutikki

Juli-Anna Aerila ja Johanna Lähteelä

Hiljaiset kirjat –

Portti mielikuvitukselliseen vuorovaikutusyhteisöön

ingressi

Sanattomat kirjat luottavat kuvan voimaan. Niiden äärellä kaikki lapset ovat tasaveroisia lukijoita ja kokijoita.

Hiljaiset kirjat, joita kutsutaan myös sanattomiksi tai tekstittömiksi kirjoiksi, kertovat tarinan kuvina. Ne sopivat kaikenikäisille ja -kielisille lukijoille, sillä niiden visuaalinen ilmaisu vaihtelee yksinkertaisesta kuvakielestä hyvinkin taiteelliseen tai luovaan kuvakieleen. Tämän takia hiljaiset kirjat sopivat myös monikielisiin ryhmiin.

Monesti kuvakirjoja pidetään vain pienimpien lasten kirjoina. Hiljaisia kirjoja ei kuitenkaan voi lokeroida mihinkään tiettyyn: ne ovat avoimia maailmoita, jotka kutsuvat kaikenikäiset ja -kieliset kuvittelemaan ja tarinoimaan yhdessä.

Hiljaisten kirjojen kuvatarinoiden lukeminen muistuttaa monella tavalla perinteistä, verbaalisen tekstin lukemista, sillä kaikki lukeminen vaatii tulkintaa ja tulkinta riippuu monista yksilöllisistä ja kulttuurisista tekijöistä. Kuvien kieltä voivat silti kaikki lukea, mutta tulkinnat eli kuvien tarina voivat erota toisistaan. Hiljaisten kirjojen avulla voi myös käsitellä kaikenlaisia tunteita ja synkkiäkin teemoja.

Pääosin hiljaiset kirjat ovat itsenäisiä teoksiaan, joita ei ole saatavilla perinteisinä tekstiversioina. Joitakin poikkeuksia kuitenkin on. Esimerkiksi Jeff Pinkneyn *Leijona ja hiiri* on versio vastaavasta kansantarina. Teosta voidaan käyttää lähtökohtana erilaisiin kansantarinoihin tutustumisessa.

Ideota kouluarkeen

Hiljaiset kirjat ovat parhaimmillaan vuorovaikutuksellisissa hetkissä. Ne soveltuvat hyvin suulliseen tarinankerrontaan yhden toimiessa kertojana ja muiden kuunnellessa. Kertojana voi toimia opettaja tai oppilas. Kertoja saa itse sanoittaa tarinaa.

Hiljaiset kirjat soveltuvat myös hyvin ketjukertomuksiin, jossa jokainen osallistuja vuorollaan jatkaa edellisten aloittamaa tarinaa aukeama kerrallaan. Ketjukertomukset tuovat yhteisölliseen tarinahetkeen yllätysmomentin: kertoja ei tiedä ennakkoon, mitä hänelle tarkoitettu aukeama pitää sisällään eikä kukaan kuulijoista voi tietää tarinan kulkua etukäteen. Kaikki keskittyvät vain tarinaan ja hetkeen ja tämä tuo tarinaan aivan erityistä taikaa.

Hiljaisten kirjojen tarinahetkiin sopivat myös kaikenlaiset dramatisoinnit. Voidaan esimerkiksi sopia, että myös kuulijat ovat aktiivisia kerrontahetkessä tuottamalla ääniefektejä kuvien perusteella tai kuvaamalla kunkin aukeaman toimintaa patsaina tai pantomiimina. Verbaalisen tarinankerronnan

voi korvata kokonaan näillä dramatisoinneilla, jolloin nonverbaalinen viestintä ja äänet kertovat tarinan kokonaisuudessaan. Sanoja ei tarvita.

Hiljaiset kirjat voivat toimia inspiraationa kirjoitusharjoituksiin. Oppilaalle voi esimerkiksi näyttää yhtä aukeamaa ja pyytää kirjoittamaan siitä tarinan, oppilas voi kirjoittaa koko kirjan tarinan tai miettiä, mitä seuraavaksi voisi tapahtua.

Kokemuksia IKI-TARU:sta

IKI-TARU-hanke testaa hiljaisten kirjojen soveltuvuutta erilaisissa ryhmissä. Hankkeen kokoelmassa on jo yli 30 sanatonta kirjaa, joiden aihepiirit vaihtelevat pakolaisuudesta, yksinäisyyteen, kestävään kehitykseen ja huumoriin. Kuvitusten tyyli vaihtelee: mukana on perinteistä lastenkirjakuvitusta, valokuvakuvitusta ja yksityiskohtaista maalaustyylillä. Kirjat ovat herättäneet ihastusta niin opettajaopiskelijoissa kuin erilaisissa lapsiryhmissä ja opettajissa.

IBBY (International Board on Books for Young People) -organisaatio on julkaissut vuonna 2016 oppaan hiljaisten kirjojen käytöstä. Opas sisältää myös listauksen erityyppisistä hiljaisista kirjoista keskusteluun painottuvine tehtävineen. Opas ilmestyy vapaana suomennoksena IKI-TARU-hankkeen verkkosivuilla kevään 2021 aikana.

Kiinnostavia hiljaisia kirjoja:

Jeannie Baker: *Mirror*, Walker Books 2010.

Kirjassa kerrotaan perheiden elämästä kahdessa aivan erilaisessa maassa ja maailmassa, Australiassa ja Marokossa. Kirja osoittaa hienovaraisesti, kuinka ulkonaisesti erilainen elämä voi sisältää tunne- ja yhteisöllisyyden tasolla paljon yhteistä.

Henry Cole: *Spot, the Cat*, Simon & Schuster 2016.

Spot-kissa karkaa kotoa seikkailemaan ja lukijan tehtävänä on löytää se joka sivulta.

Jacques Goldstyn: *Letters to a Prisoner*, Owlkids Books 2017

Tyttö ja isä ovat rauhallisessa mielenosoituksessa, jossa isä pidätetään ja viedään vankilaan. Tyttö lähettää isälleen kirjeitä. Niitä tulee niin paljon, etteivät vartijat kykene tuhoamaan kaikkia.

Sanna Pelliccioni: *Meidän piti lähteä*, S & S 2018.

Perheen kotimaassa syttyy sota ja perhe lähtee matkalle. Matkan jälkeen he saavat uuden kodin.

Mark Pett: *The Boy and the Airplane*, Simon & Schuster 2013

Pienen pojan lentokonelelu jää jumiin katolle ja poika keksii mitä eriskummallisimpia keinoja yrittäessään saada leluaan takaisin.

Eric Rohmann: *Time Flies*, Dragonfly Books 1994.

Lintu lentää museoon ja se lentelee ympäri dinosaurusten luita kuvitellessaan samalla miltä dinosaurukset näyttivät eläessään.

Shaun Tan: *The Arrival*, Hodder Children's Books 2006.

Pakolaisiä kotiutuu uuteen maahan. Teos herättää empatiaa pakolaisuutta kohtaan ja saa lukijan miettimään pakolaisuutta myös pakolaisen näkökulmasta.

Lue aiheesta lisää:

International Board on Books for Young People -organisaation opaskirja hiljaisista kirjoista:
<https://www.ibby.org/awards-activities/activities/silent-books/silent-books-ibby-camps-in-lampedusa>.

IKI-TARU-hankkeen sivut: <https://sites.utu.fi/taru/iki-taru/>.